

Alina Kutsenko
Kryvyi Rih State Pedagogical University
Features of the Film Adaptations of Somerset Maugham's Novel *Theatre*:
A Comparative Analysis of Films

The article analyses the visual and conceptual differences between the 1978 and 2004 film adaptations of Somerset Maugham's novel Theatre. It focuses on the directors' artistic choices, including the use of symbolism, historical authenticity, and visual techniques such as lighting and camera work, and highlights their impact on the portrayal of the protagonist Julia Lambert.

Key words: Somerset Maugham, Theatre, film adaptation, visual interpretation, symbolism, realism.

Кучерук А. В.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Краснящих А. П.
<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3256>

**Міф про Орфея і Еврідіку в сюжеті та підтексті
роману Л. Даррелла “Жюстін”**

Міф про Орфея та Еврідіку у літературі ХХ ст. є одним із найбільш використовуваних. У художніх творах він інтерпретується згідно з духом часу та естетичними засадами письменників. У давньогрецькому міфі Орфей, обернувшись під час виходу з підземного світу, назавжди втрачає Еврідіку та наодинці піднімається на поверхню (Гловацька, 1991). Проте в літературі ХХ ст. цей сюжет набуває нових варіацій. Наприклад, у вірші Р.М. Рільке “Орфей. Еврідіка. Гермес” Еврідіка вже не хоче повертатися до світу живих, знайшовши спокій у царстві смерті. У п'єсі Ж. Кокто “Орфей” вона стає символом недосяжного ідеалу, тоді як у “Парфумах” П. Зюскінда зникає взагалі, залишаючи лише порожнечу, яка спонукає до творчості. Як зазначає дослідниця О. Мітракова, у сучасній літературі Еврідіка часто стає каталізатором творчості Орфея, але її власна історія залишається непоміченою (Мітракова, 2021).

Лоуренс Даррелл (Lawrence George Durrell; 1912–1990) – представник раннього постмодернізму, творчість якого вирізняється складною наративною структурою та глибокими філософськими мотивами. Його найвідомішим твором є тетралогія “Александрійський квартет” (“The Alexandria Quartet”; 1957-1960), яка втілює ці особливості через поєднання міфологічних мотивів, експериментальної оповіді та психологічної глибини.

Наукові підходи до вивчення міфологічного пласту роману “Жюстін” (“Justine”; 1957), першої частини тетралогії, можна знайти у працях А. Борк, Е. Крутер, Е. Залан, які дослідили образ Жюстін як фатальної жінки (Kreuter, 2015), простір Александрії як живу сутність (Zahlan, 1988), а також символіку часу, повторювані мотиви і тему пошуку істини (Bork, 1963). Проте цей твір не був предметом окремого міфокритичного дослідження щодо виявлення в

образах головних героїв конкретних міфологем та з'ясування їхньої ролі в сюжеті "Жюстін", що і є метою нашої статті.

Головний герой і оповідач роману Дарлі є письменником – людиною мистецтва, що перегукується з образом Орфея, співця і поета. Як зазначає сам Дарлі: "Розрада такої роботи мозку і серця полягає в тому, що лише там, у мовчанні художника чи письменника, реальність може бути перевпорядкована, перероблена та змушена показати свою сутність" (Durrell, 2020, с. 7). Таким чином, він шукає відповіді на свої запитання не в безпосередніх діях, а через рефлексію і творчість. Жюстін, у свою чергу, як центральна фігура роману, є складною і суперечливою жіночою постаттю, яка притягує до себе увагу багатьох як чоловіків, так і жінок своєю привабливістю та загадковістю. Вона наче існує між світами, у вічному стані втрати і пошуку. Її образ багатогранний: вона і фатальна жінка, яка руйнує життя чоловіків, і людина, яка сама є жертвою обставин.

Як і міфічний співець, Дарлі своїм мистецтвом намагається врятувати кохану жінку, яка, зникнувши фізично з його життя, з часом може зникнути і з його спогадів, щоб зберегти пам'ять про неї, він створює роман-мемуари про їхні стосунки. Проте його спроби марні: Жюстін залишається такою ж недосяжною, як і Еввідіка для Орфея. Сама вона про їхні стосунки висловлюється так: "Ми використовуємо один одного, як сокири, щоб виривати з корінням тих, кого справді любимо" (Durrell, 2020, с. 109). Це підкреслює трагічну сутність їхніх стосунків – вони не можуть бути разом, але й не можуть повністю розлучитися (Speckman, 1961). Взаємини головних героїв просякнуті мотивом недосяжності. Дарлі намагається досягти Жюстін, зрозуміти її природу, але що більше він до неї наближається, то більше вона вислизає з його рук, так само як Еввідіка, яка зникає, коли Орфей оглядається назад.

Важливим сюжетним фактором роману є те, що Жюстін не просто об'єкт кохання, а й суб'єкт власної долі. Вона сама творить свою трагедію, що робить її образом, більш складним, ніж класична Еввідіка. У той час як міфічна героїня гине через випадковість, а саме укуси змії, Жюстін свідомо йде на конфлікти, немов шукаючи власного знищення. Це додає її образу психологічної глибини, роблячи її не просто персонажем, а символом внутрішньої боротьби. Науковиця Е. Крутер порівнює її з класичною *femme fatale*, яка приваблює і знищує одночасно (Kreuter, 2015). "Вона виганяла людей зі старих себе. Це було неминуче боляче, і багато хто помилково визначали природу болю, якого вона завдавала" (Durrell, 2020, с. 24-25).

Жюстін ніби приречена на внутрішнє вигнання, на перебування в своєму особистому "пеклі" розпачу, а Дарлі, подібно до Орфея, намагається "витягнути" її з цього світу, хоча й безуспішно. У фіналі роману Жюстін зникає – не лише фізично, як Еввідіка, а й духовно, як його муза, кидаючи Дарлі самого в стані переосмислення своїх почуттів і переживань, залишаючись лише примарною тінню в його спогадах. Це відображає основну ідею міфу: неможливість повернути втрачене кохання, навіть якщо заради нього було зроблено все можливе.

Творчість у романі стає єдиним способом впоратися з трагедією. Орфей у міфі втрачає Еврідіку через власну недовіру, але його музика назавжди увічніює їхню історію. Так само Дарлі пише роман про Жюстін, намагаючись знайти сенс у їхніх стосунках. “Я б відпустив власну книгу на волю, щоб та мріяла” (Durrell, 2020, с. 69), – говорить він. Проте, як і в міфі, ця спроба залишається незавершеною – минуле неможливо повернути, можна лише переосмислити його через мистецтво.

Міфологічні алюзії виявляються не лише в образах персонажів, а й у топосі твору. Александрія, де відбуваються події роману, відіграє роль своєрідного підземного царства – місця, де душі перебувають у стані невизначеності, між життям і смертю. Це простір хаосу і декадансу, де кохання існує лише у викривленому вигляді. Як Орфей спускається до царства мертвих, щоб знайти Еврідіку, так і Дарлі занурюється у спогади про їхні стосунки, намагаючись відтворити минуле. Однак Александрія, як і Аїд, не відпускає своїх жертв – герої приречені блукати в її лабіринтах, не знаходячи виходу. Як згадує в романі оповідач: “Александрія була великим винодавом любові; ті, хто пройшов через нього, були хворими, самотніми, пророками” (Durrell, 2020, с. 3).

Порівняння Александрії з Аїдом також розкриває тему неможливості втечі. Як Орфей не може вивести Еврідіку з підземного світу, так і герої роману “Жюстін” не можуть покинути місто. Після всього Дарлі втрачає Жюстін так само, як Орфей – Еврідіку, через свою нездатність протистояти спокусі озирнутися на неї. У романі це повернення назад втілюється у написанні мемуарів, якими оповідач намагається відтворити для себе образ Жюстін, у такий спосіб присвоюючи її собі на власних умовах. Це пояснюється у наступних частинах “Александрійського квартету”, де виявляється, що стосунки між головними героями ґрунтуються не на реальних подіях і взаємних почуттях, а є результатом суб’єктивного бачення Дарлі, який наділяє їх індивідуальним змістом, інтерпретуючи історію їхніх стосунків з Жюстін спираючись на власні бажання. Таким чином, це не справжній зв’язок його з Жюстін, а химерний витвір уяви Дарлі, зумовлений його примарними надіями, але не щирими почуттями і взаєморозумінням.

Отже, міфологічний підтекст роману допомагає виявити його глибші рівні, які стосуються не лише любовної історії, а й пошуку сенсу життя, приреченості та неминучих втрат. Дарлі, як і Орфей, змушений пережити певною мірою смерть коханої людини, що стає для нього ключовим моментом у його мистецькому та особистісному становленні. Жюстін, у свою чергу, залишається недосяжною та таємничою фігурою, яка існує на межі життя і смерті. На відміну від традиційних інтерпретацій, де Еврідіка постає пасивною жертвою, у романі Л. Даррелла вона одночасно є музою і руйнівницею, та бере активну участь у сюжеті; у той час як Орфей переймає на себе пасивну роль у їхніх стосунках, і зрештою, намагаючись привласнити її у своїх мемуарах, втрачає кохану.

Література

Гловацька, К. (1991). *Міфи Давньої Греції*. Київ: Веселка.

Мітракова, О.О. (2021) *Інтерпретація образу Орфея в європейській прозі XX століття*. (Дис. докт. філософії). Бердянський Державний Педагогічний Університет, Бердянськ.
Bork, A.M. (1963). Durrell and Relativity. *The Centennial Review*, 2 (7), 191-203.
Durrell, L. (2020). *Justine*. London: Faber & Faber.
Kreuter, A. (2015). Femme fatale: A visual/textual reading of the figuration of “Justine” in Lawrence Durrell’s “The Alexandria Quartet”. *De Arte*, 91 (50), 63-75.
Speckman, B. (1961). The Style of Love in “The Alexandria Quartet”. *Calliope*, 35 (8), 66-84.
Zahlan, A. R. (1988). City as Carnival: Narrative as Palimpsest: Lawrence Durrell’s “The Alexandria Quartet”. *The Journal of Narrative Technique*, 1 (18), 34-46.

Anna Kucheruk
V. N. Karazin Kharkiv National University
The Myth of Orpheus and Eurydice
in the Plot and Subtext of Lawrence Durrell’s Novel *Justine*

The article explores the reinterpretation of the Orpheus and Eurydice myth in Lawrence Durrell’s Justine, analysing its influence on character development and narrative structure. The study examines the mythological allusions in the depiction of Darley and Justine, emphasising the themes of unattainable love and existential struggle.

Key words: Eurydice, femme fatale, Justine, Lawrence Durrell, mythologems, mythological allusions, Orpheus.

Лакіза А. Ю.
Запорізький національний університет
Науковий керівник – д-р філол. наук, проф. Торкут Н. М.
<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3257>

**Візуальні коди як форми репрезентації антисемітського дискурсу
в дитячій літературі Третього рейху 1930-х років**

Одним із засобів пропаганди в Німеччині часів Третього рейху виступало мистецтво, яке було покликане виконувати ідеологічні функції. Кінематограф, театр, література розглядалися керівництвом НСДАП як дієвий інструмент впливу на масову свідомість німецького народу. Особливе місце ідеологи нацизму відводили вихованню молодого покоління, тож дитяча і підліткова література мали формувати “правильне” мислення і сприйняття навколишнього світу, в якому пріоритет мав належати арійській расі. Важливим конституентом нацистської ідеології і культури в цілому став антисемітський дискурс, присутність якого дається взнаки навіть у такому сегменті літературного поля, як твори для дітей.

Об’єктом безпосереднього аналізу обрано чотири дитячі книжки антисемітського спрямування, усі твори були опубліковані видавництвом “*Der Stürmer*”:

1. “Не вірте ні лису на зеленій галявині, ні єврею і його присязі” (*Trau keinem Fuchs auf grüner Heid und keinem Jud auf seinem Eid*) 1936, авторка Ельвіра Бауер, а також вихователька дитячого садка. Посилаючись на напис як і на обкладинці, так і на форзаці книги, твір націлений не тільки на дитячу аудиторію, а й на дорослу. Текст представлений у віршованій формі. Зміст